
AZƏRBAYCAN MƏDƏNİYYƏTİ MÜSTƏQİLLİK İLLƏRİNDƏ

Azərbaycan Respublikası Dövlətçilik tarixi baxımından 25 il qısa bir dövr olsa da qazandığı tarixi və mədəni nailiyyətləri və uğurlarına görə uzun əsirli tarixi inkişaf yolu keçmişdir. Təsadüfü deyil ki, bu il Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyinin 25-ci ilini qeyd edir. Hələ ötən əsrlərə nəzər salsaq görürük ki, Azərbaycan xalqı mədəni öncüllüyü ilə seçilmiş, həm də zaman-zaman yadelli işğalçıların təsirinə məruz qalmışdır. Lakin buna baxmayaraq bütün çətin zamanlarda öz mədəniyyətini qoruyub inkişaf etdirməyə çalışmışdır. Hazırkı məqalə müstəqillik illərini əhatə etdiyi üçün, mövzunu məhz bu illər ətrafında qurmağa çalışacağam.

Müstəqilliyin 1991-ci ildə əldə edilməsinə baxmayaraq artıq 1993-cü ildə Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyan 116 dövlətin 70-i onunla ayrı-ayrı sahələrdə diplomatik əlaqələrin yaradılmasında iştirak edirdilər. Bu diplomatik əlaqələrdə mədəni əlaqələr əsas şərtlərdən biri idi. Müstəqillik illərində mədəniyyətimizin inkişafı baxımından dünya ölkələri ilə qarşılıqlı əməkdaşlıq və mədəni əlaqələr qurmaq başlıca məqsədlərdən birinə çevrilmişdi.

“Beynəlxalq mədəni əlaqələr” kitabında göstərilir ki, “Azərbaycan Respublikası dövlət və hökumət orqanları beynəlxalq mədəni əlaqələrin qurulması və inkişafını, məhz bu qanunvericilik aktları əsasında həyata keçirməklə bu sahədə geniş şəbəkəli iş mexanizminə nail olmuşdu”. Hal-hazırda Azərbaycan Respublikasında beynəlxalq mədəni əlaqələrin inkişaf dinamikasında, həmçinin beynəlxalq mədəni əlaqələrin təşkili sistemində dövlət və hökumət qurumlarından əlavə, ictimai-sosial institutlar, beynəlxalq təşkilatlar və ayrı-ayrı insanların şəxsi fəaliyyətləri mühüm əhəmiyyət kəsb edir [1; 2].

Azərbaycan mədəniyyətinin müstəqillik illərindəki inkişafında dövlət və hökumət xətti ilə beynəlxalq mədəni əlaqələr, Prezident Aparatının müvafiq şöbələri, səfirliklər, konsulluqlar, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və başqa qurumlar tərəfindən həyata keçirilməkdədir. Beynəlxalq təşkilatlarla bu sahədə əsas iş YUNESKO, Avropa Şurası, İESKO, Türksöy, MDB-nin Mədəni Əməkdaşlıq Şurası, GUAM və s. qurumlarla

mədəni əlaqələrdə öz təzahürünü tapır. Beynəlxalq mədəni əlaqələrin təşkilində mühüm əhəmiyyət kəsb edən amillərdən biri də ayrı-ayrı insanların fəaliyyətləridir. Beynəlxalq mədəni əlaqələrin inkişafında, tarixin ilk vaxtlarından başlayaraq aparıcı istiqamət kimi görünən fərdi fəaliyyət mədəni inkişaf prosesinin məntiqinə uyğun olaraq sonuncu pilləni təşkil edir. Hələ ölkəmizin iqtisadi problemlərdən o qədər də uzaqlaşa bilmədiyi 1996-2002-ci illərdə ulu öndər Heydər Əliyevin respublikamızda çox böyük beynəlxalq tədbirlər keçirilməsinə nail olmuş, həmin tədbirlərdə dünyanın əksər ölkələrindən nümayəndələr iştirak etmişdi. Həmin illərdə “Kitabi Dədə Qorqud” dastanının 1300, M.Füzulinin isə 500 illik yubileylərinə YUNESKO və o cümlədən dünyanın müvafiq təşkilatlarının nümayəndələri gəlmişdi. Bu ənənələri sonralar ulu öndərin adını daşıyan Fondun prezidenti, Azərbaycanın birinci xanımı, YUNESKO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyeva tərəfindən yeni müstəvidə inkişaf etdirildi. Azərbaycan mədəniyyətini tanıtmaq üçün əvvəllər əcnəbi mədəniyyət xadimlərini, ekspertləri ölkəmizə dəvət edirdiksə, indi Mehriban xanımın təşəbbüsü ilə Azərbaycan mədəniyyəti dünya ictimaiyyətinə, dünyanın müxtəlif ölkələrində əsasən YUNESKO-nun xətti ilə təqdim olunmağa başladı. Bu zaman bizim qazancımız yalnız beynəlxalq arenada milli mədəniyyətimizin tanınması yox, həm də Azərbaycan həqiqətlərinin növbəti dəfə dünya ictimaiyyətinə çatdırılması oldu. Prezident İlham Əliyev cənablarının Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı üçün göstərdiyi diqqət və qayğı ölkəmizə gələn əcnəbi ekspertləri sadəcə olaraq heyrətləndirir. Bəzi mənbələrin qeydlərinə görə bir çox Avropa ekspertləri etiraf edirlər ki, onların ölkələrinin 50-60 ildə keçdiyi inkişaf yolunu müstəqil Azərbaycan çox qısa vaxta qət edib. SSRİ-nin dağılmasından sonra yaranmış müstəqil dövlətlərin hər birində mədəniyyətə münasibət bütün dünyanın gözü önündədir. Eyni vaxtda müstəqilliyinə qovuşan ölkələrin mədəniyyətlərin inkişafı üçün ayrılan vəsaitlə “rəsmi Bakının” bu məqsəd üçün ayırdığı vəsaiti müqayisə edənlər heyrətlərini gizlədə bilmirlər. Fikrimizi konkret faktlarla çatdıraraq. Son on il ərzində mədəniyyət sahəsində böyük addımlar atılıb. Mədəniyyət məfhumu geniş olduğu kimi, onun ayrı-ayrı sahələri mövcuddur. Mədəniyyət ocaqları - teatrlar, muzeylər, mədəniyyət evləri, parklar, kitabxanalar və digər müəssisələr son illərdə görünməmiş bir şəkildə yenidən qurulub və müasir avadanlıqlarla təchiz olunmuşdur. Yuxarıda Azərbaycan mədəniyyətinin beynəlxalq arenada təbliğində ən böyük rolu olan Heydər Əliyev Fondunun

xaricdə həyata keçirdiyi layihələrdən söz açdıq. Azərbaycanın birinci xanımı, Fondun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın ölkə daxilində həyata keçirdiyi layihələr də çoxdur. Bunlardan musiqi məktəbləri, kütləvi kitabxanalar, mədəniyyət evləri, qoruqlar, klublar məhz bu fondun hesabına yenilənmişdir. Onu da nəzərə catdırmalıyıq ki, bütün bunlar Azərbaycan dövlətinin milli mədəniyyətimizin inkişafına göstərdiyi qayğı və diqqətin yalnız bir hissəsidir.

Bu günə qədər olan mühüm mədəni tədbirlərin bir qismini yada salaq. Azərbaycanda Ü.Hacıbəyli adına Beynəlxalq musiqi festivalı, 2009-cu ildən hər il keçirilən Qəbələ Beynəlxalq Musiqi Festivalı, “Azərbaycan teatrı 2009-2019-cu illərdə” dövlət proqramı icrası səviyyəsində keçirilən “Bakı Teatr Konfransı”, Milli Teatr Festivalı, 2011-ci ildən Beynəlxalq Muğam festivalları, bununla yanaşı Respublika Muğam müsabiqələri keçirilmişdir. 2009-cu ilin martında Bakıda Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü və təşkilati dəstəyi ilə ilk dəfə olaraq “Muğam aləmi” Beynəlxalq Muğam festivalı keçirilib. Heydər Əliyev Fondunun, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin və Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının birgə təşkilatçılığı ilə baş tutan “Muğam aləmi” Beynəlxalq Muğam festivalı çərçivəsində keçirilən tədbirlər sonralar da uğurla davam etdirilmişdir. 2011, 2013 və 2015-ci illərdə keçirilən festivallarda bir çox ölkələrdən qonaqlar gəlib. Festivallar çərçivəsində həm Bakıda, həm də ölkəmizin bir çox bölgələrində Azərbaycanın və əcnəbi musiqiçilərin iştirakı ilə konsertlər keçirilib, beynəlxalq muğam müsabiqəsi, beynəlxalq elmi simpozium və ustad dərslər təşkil edilib.

2011-ci ildə bir çox tədbirlərlə yanaşı, yadda qalan və respublikamıza böyük nüfuz gətirən mədəniyyət hadisələrindən biri, bəlkə də birincisi “Evrovision-2011” mahnı müsabiqəsində azərbaycanlı gənclərin birinci yer tutması oldu. Avropanın mədəni həyatında möhtəşəm hadisə kimi qəbul edilən bu müsabiqədə Azərbaycanın qalib gəlməsi, müsabiqənin növbəti il Bakıda keçirilməsi kimi əlamətdar hadisə ilə tarixə yazıldı. Bu hadisə onu göstərdi ki, Azərbaycan təkcə iqtisadiyyatda və sosial həyatda deyil, mədəniyyətdə də “Azərbaycan nümunəsi”ni yarada bilib.

Bir neçə il öncə Parisdə Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin 20-ci ildönümünə və “Azərbaycan” kitabının təntənəli təqdimat mərasimi keçirildi. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyeva tədbirdə çıxış edərkən müstəqilliyimizin yubiley tədbirinin ilk olaraq məhz Parisdə keçirilməsindən çox məmnun olduğunu ifadə etmişdi: “Azərbaycan bu il müstəqilliyinin bərpa olunmasının 20-ci ildönümünü qeyd edir və mən çox şadam ki, bu hadisəyə həsr olunmuş ilk tədbir

Fransada keçirilir. Dünyanın ən möhtəşəm, ən gözəl və ən zövqlü şəhərlərindən biri olan Parisdə ölkəmiz Azərbaycanı təqdim etmək mənim üçün böyük şərəfdir”. Tədbirin məhz Avropanın mədəniyyət mərkəzi adlandırılan Parisdə keçirilməsi təsadüf deyildi. Bu o demək idi ki, Azərbaycan dövləti siyasət, iqtisadiyyatla yanaşı mədəniyyətə də xüsusi əhəmiyyət verir [3; 4].

Müstəqilliyimizin erkən çağlarında teatrlarımız, kinoteatrlarımız, muzeylərimiz çox acınacaqlı vəziyyətdə idi. Öksər mədəniyyət mərkəzləri təmirsiz idi, istiliksiz, şəraitətsizlik üzündən normal fəaliyyət göstərə bilmirdi. Tamaşaçı sayı demək olar ki, yox səviyyəsində idi.

Qeyd olunduğu kimi, son illərdə Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi və təşkilatçılığı ilə Azərbaycanda çoxsaylı mədəniyyət tədbirləri həyata keçirilir. Bu layihələrdən olan Qəbələ Beynəlxalq Musiqi Festivalı öz möhtəşəmliyi ilə musiqisevərlərin rəğbətini qazanıb. Bu tədbir ilk dəfə 2009-cu ildə Heydər Əliyev Fondunun köməyi ilə Bakı Musiqi Akademiyasının rektoru F.Bədəlbəyli və görkəmli dirijor Dmitri Yablonskinin təşəbbüsü ilə təşkil olunmuşdu. Beləliklə bu festivalın keçirilməsi sonrakı illərdə bir ənənə kimi davam etdi. II Qəbələ Beynəlxalq Musiqi Festivalı 2010-cu ilin avqust ayında keçirilmişdir. Festivala dünyanın bir çox ölkələrindən sənətçilər toplanmışdılar. YUNESKO-nun baş direktoru İrina Bakova da tədbirin açılışında iştirak etmişdi. Festivalın açılışını Böyük Britaniya Kral Simfonik Orkestrı, Ü. Hacıbəyovun “Koroğlu” operasının uvertürası ilə başlamışdı. 2011-ci ildə festival 15 iyuldan 5 avqusta qədər davam etmişdi. 4-cü Qəbələ Beynəlxalq Musiqi Festivalı 2012-ci il 22 iyul-5 avqust tarixi arasında keçirilib. İldən-ilə tamaşaçı auditoriyası böyüyən tədbirə dünyanın 10 ölkəsindən 350 musiqiçi bir araya gəlib. İkinci hissəsi görkəmli bəstəkar Fikrət Əmirovun 90 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbir muğamla davam etmişdi. 5-ci festival 2013-cü il 24 iyul - 6 avqust tarixinə təsadüf edir. 6-cı Qəbələ Beynəlxalq Musiqi Festivalı 2014-cü il 23 iyul- 1 avqust tarixləri arasında keçirilmişdi. Ötən il 7-ci Qəbələ Beynəlxalq Musiqi Festivalı iyulun 30-dan avqustun 5-nə qədər davam etmişdir [5]. Həmin tədbir bu il də yüksək səviyyədə təşkil olundu.

Müstəqillik illərində inkişaf etdirilən sahələrdən biri də ölkəmizin həüdudlarından kənarda keçirilən sərgilər, mədəniyyət günləridir. Buna misal olaraq Parisdə hər il mütəmadi olaraq keçirilən mədəniyyət günlərindən söz açaq. İldən-ilə genişlənən əlaqələr, Fransanın bir çox şəhərlərində keçirilən tədbirlər onu göstərir ki, bu ölkədə dinamik inkişaf edən Azərbaycana maraq daha çoxdur. Məsələn, Fransanın müxtəlif şəhərində, o cümlədən kino festivalları

ilə məşhur olan Kann şəhərində mütəmadi olaraq keçirilən sərgilərdə milli mənəvi dəyərimiz sayılan xalçalarımız, geyimlərimiz, muğamımız, musiqimiz hamının marağına səbəb olmuşdur. Heydər Əliyev Fondunun və Azərbaycanın Fransadakı səfirliyinin təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirlərin hər birinin açılışında Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyeva iştirak edib.

Fondun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva Kann şəhərində başlayan Azərbaycan mədəniyyət günlərində zəngin mədəniyyət və adət-ənənələrimizin təqdim olunması ilə yanaşı, mədəniyyət günlərinin “Qız qalası” sərgisi ilə açıldığını diqqətə çatdırıb: “Bu, Bakıda, İçərişəhərdə beş il əvvəl fəaliyyətə başlamış “Qız qalası” beynəlxalq sərgisidir. Bakının rəmzi olan “Qız qalası” maketinin üzərində rəsmlərini çəkmək üçün dünyanın 50 ölkəsindən gəlmiş rəssamlar bu sərgidə iştirak ediblər. Bu tarixi abidədir və eramızın doqquzuncu əsrinə təsadüf edir. Eyni zamanda, siz burada ceyran maketlərini görürsünüz. Bu, İDEA - Ətraf Mühitin Mühafizəsi üzrə Beynəlxalq Dialoq Kompaniyasının fəaliyyət istiqamətindən biridir. Onun məqsədi ceyran kimi nəslə kəsilmək təhlükəsində olan növlərə diqqət yönəltməkdir”.

Heydər Əliyev Fondunun ölkəmizin bəşəri dəyərlərə malik abidəsi və UNESCO-nun dünya mədəni irs siyahısına daxil etdiyi Qız qalasının qlobal miqyasda təbliğinə həsr olunan bu layihəsi ilk dəfə olaraq 2010-cu ildə Bakıda keçirilib və ardıcıl olaraq 3 il tamaşaçıların görüşünə gəlib [6].

Bundan başqa Afina, Səmərqənd və başqa şəhərlərdə də Azərbaycan mədəniyyət günləri keçirilmişdir.

Ölkəmizin Özbəkistandakı səfirliyi və onun nəzdindəki Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi (AMM), Səmərqənd vilayət hakimiyyəti və diaspor təşkilatı ilə birgə bu qədim şəhərdə Azərbaycan mədəniyyəti günləri keçirib. Burada “Əfrasiyab” Dövlət Tarix Muzeyində “Azərbaycan” sərgisinin açılışı olub. Sərgidə ölkəmizin tarixinə, mədəniyyətinə aid eksponatlar, milli musiqi alətləri, xalçalarımız, milli qadın və kişi geyimləri, kəlağayılar, habelə ölkəmizin mədəniyyətinə, xalçaçılıq sənətinə aid kitablar nümayiş etdirilmişdir.

Səmərqənd Muzey Qoruğunun baş direktoru Xojakul Muhammediyev Azərbaycanla Özbəkistan arasındakı əlaqənin tarixindən danışdı və sərgidə nümayiş etdirilən suvenir və eksponatların muzeyə bağışlanmasına görə AMM-nə təşəkkür edib, eksponatların muzeyin ekspozisiyasında müntəzəm nümayiş etdiriləcəyini deyib [7].

Azərbaycanın hüduqlarından kənarda keçirilən mədəniyyət günləri ilə yanaşı, sərgilər də böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bunlardan Moskvada gənclər

arasında keçirilmiş rəsm sərgisi, Parisdə qadın iştirakçıları arasında keçirilmiş sərgi daha çox maraq doğurur. Həmin sərgidə Azərbaycanı əməkdar rəssam Əsmər Nərimanbəyova təmsil edirdi.

Rusiyanın paytaxtı Moskvada Azərbaycan xalçası və bədii metal sərgisi keçirilib. Moskvadakı sərgidə Eldar Mikayılov, Məhəmmədhüseyn Hüseynov və Oqtay Murtuzovun xalçaları, Ənvər Qarayev və Hətəm Yusifovun qobelenləri nümayiş etdirilib.

2013-cü ildə Heydər Əliyev mərkəzində “Bakıya uçuş. Müasir Azərbaycan incəsənəti” sərgisi açılıb. Tədbir Heydər Əliyev Fondu və “Baku” jurnalının birgə təşkilatçılığı ilə təşkil olunmuşdu. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyeva və Fondun vitse-prezidenti, “Baku” jurnalının təsisçi və baş redaktoru, “Bakıya uçuş” layihəsinin ideya müəllifi Leyla Əliyeva sərginin açılış mərasimində iştirak edirdilər.

Sərgidə Azərbaycanın rəngkarlıq, heykəltəraşlıq, instalyasiya, video-art, performans və foto janrlarında 21 rəssamın 100-dən artıq əsər nümayiş etdirilmişdi. Onların arasında layihənin ideya müəllifi Leyla Əliyevanın əsərləri böyük maraq doğurdu. Müəllifin “Portağal ağacı”, “Qafqaz bəbiri”, “Zaman” və digər əsərləri orijinallığı ilə diqqəti cəlb edir. Sərgidə tanınmış rəssam Altay Sadıqzadənin, gənc fırça ustası Aida Mahmudovanın və digərlərinin əsərləri təqdim olunmuşdur. Xatırladaq ki, Heydər Əliyev Fondunun Azərbaycanın dünyaya daha yaxından tanınması istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlər sırasında xüsusi əhəmiyyəti olan bu sərgi ilk dəfə 2012-ci ilin yanvarında Londonda açılıb. İki il ərzində Paris, Berlin, Moskva və Vyanada təşkil edilən sərgilər yerli sakinlərin böyük marağına səbəb olmuşdur [8].

Ölkəmizi uğurla təmsil edən gənc rəssam Aida Mahmudova bir qrup gənc, istedadlı rəssamla birgə “YARAT Müasir İncəsənət Mərkəzi” İctimai Birliyini təsis etmiş, bu məkanın daxilində yeni mərkəz yaratmışdır. Həmin mərkəz Qafqaz, Orta Asiya və qonşu ölkələri də əhatə etməklə müasir incəsənətin tədrisinə xidmət edən böyük bir qovşaqlı olacaq. Qeyd etmək lazımdır ki, YARAT bu günə qədər 80-dən çox layihə həyata keçirərək mədəniyyətimizin təbliğinə böyük dəstək vermişdir. Bu yaradıcı qurum ölkə daxilində və beynəlxalq səviyyədə Azərbaycan incəsənətinin təbliğ və təmsil olunması ilə aktiv məşğul olur.

Bütün bunlar bir daha sübut edir ki, Azərbaycan mədəniyyəti gününgündən çiçəklənir. Əsrlər boyu formalaşan bu mədəniyyət dünya miqyasında zirvələrə doğru inamla addımlayaraq onları fəth etməkdədir.

Açar sözlər: müstəqillik dövrü, Azərbaycan mədəniyyəti, Heydər Əliyev Fondu, YARAT Müasir İncəsənət Mərkəzi, “Bakıya uçuş” sərgisi.

ƏDƏBİYYAT

1. <http://sia.az/az/news/fashion/376492-musteqillik-illerinde-azerbaycanin-beynelxalq-medeni-elaqeleri>
2. <http://az.strategiya.az/chap.php?id=14772>
3. <http://www.xalqqazeti.com/az/news/culture/15498>
4. <http://arxiv.az/az/xalqqazeti.com/2267567/Azerbaycan+medeniyyeti+mu+steqillik+illerinde>
5. https://az.wikipedia.org/wiki/Qəbələ_Musiqi_Festivalı
6. <http://oxu.az/society/1390>
7. <http://diaspora.az/?p=3598>
8. <http://arxiv.az/az/news.milli.az/641196>

Ламия Алиева (Азербайджан)

Культура Азербайджана в годы независимости

В статье говорится о культурных мероприятиях, проводимых в Азербайджане после восстановления независимости республики. В ней отмечается, что за последние годы заметно улучшилась работа культурных заведений, расширилась их материально-техническая база, что является результатом целенаправленной деятельности государства. Автор отмечает, что развитие и пропаганда культурных ценностей азербайджанского народа является одним из приоритетных направлений государственной политики страны. Автор особо подчеркивает роль Фонда Гейдара Алиева, Общественной Организации «Йарат», выступивших инициаторами проведения международных фестивалей, выставок и прочих культурных мероприятий, цель которых заключается в пропаганде отечественной культуры, ознакомлении местной и зарубежной общественности с искусством Азербайджана.

Ключевые слова: период независимости, культура Азербайджана, Фонд Гейдара Алиева, Центр современного искусства Йарат, выставка «Полет в Баку».

Lamiya Aliyeva (Azerbaijan)**Culture of Azerbaijan during independence**

The article deals with cultural events held in Azerbaijan after the restoration of the republic independence. It is stated that in recent years the work of cultural institutions has noticeably improved, their material and technical base has expanded, which is the result of the purposeful activity of the state. The author notes that the development and propaganda of the cultural values of the Azerbaijani people is one of the priority directions of the state policy of the country. The author especially emphasizes the role of Heydar Aliyev Foundation, the Public Organization “Yarat”, who initiated the holding of international festivals, exhibitions and other cultural events whose purpose is to promote the national culture, to introduce local and foreign public to the art of Azerbaijan.

Key words: period of independence, culture of Azerbaijan, Heydar Aliyev Foundation, Center for Contemporary Art – “Yarat”, the exhibition “Flight to Baku”.